

УДК 159.9

РОЗВИТОК ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ

Студ. Д.В. Домашенко, гр.БПТ-15

Науковий керівник доц. А.В. Колодяжна

Київський національний університет технологій та дизайну

Актуальність теми дослідження. Кожна людина протягом життя входить до багатьох груп, усвідомлюючи себе представником різних спільнот. Результатом ідентифікації особистості з різними групами стають численні ідентичності, сукупність яких складає цілісну соціальну ідентичність.

Важливе місце в її структурі посідає національна ідентичність. Економічні та соціально-політичні трансформації, що відбуваються останніми роками в українському суспільстві, спричинили виникнення нової етнополітичної та соціально-психологічної реальності, однією з характерних ознак якої є виникнення кризи ідентичності особистості.

Мета роботи полягає у з'ясуванні особливостей національної ідентифікації і ролі цього процесу у становленні Я-образу особистості у підлітковому та юнацькому віці.

Завдання. Дослідити теоретичне підґрунтя та розкрити суть і психологічну природу механізму етнічної ідентичності.

Об'єктом дослідження є етнічна ідентичність дітей та підлітків.

Методи та засоби дослідження. Використані методи дослідження мають загальнонауковий характер – аналіз, синтез, систематизація матеріалів, а також прогностичний метод для розроблення перспектив подальших досліджень окресленої проблеми.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів полягає в розширенні та поглибленні психологічних знань і уявлень про сутність, джерела, структуру й чинники формування національної ідентичності у підлітковому та юнацькому віці, у розкритті умов і особливостей становлення Я-образу особистості як представника певної національної спільноти, у висвітленні динаміки процесу національної ідентифікації особистості.

Результати дослідження. Процес усвідомлення людиною себе як представника певної національної спільноти, поступове набуття національної ідентичності особистістю розпочинається з раннього дитинства та здійснюється протягом певного періоду етнізації дитини в специфічному етнонаціональному середовищі.

Значні зрушення у формуванні національної ідентичності як компоненту Я-образу особистості відбуваються в підлітковому віці, що пов'язано з оволодінням учнями різноманітними суспільно-цінними знаннями, вміннями та навичками, формуванням системи знань про етнонаціональні феномени, а також з розвитком пізнавальних здібностей і розширенням сфери діяльності та спілкування школяра.

Процес становлення національного Я-образу особистості проходить низку фаз, які характеризуються віковими відмінностями. У рамках підліткового віку відбуваються значні зрушення у формуванні національної ідентичності особистості та становленні її Я-образу як суб'єкта національної спільноти, які є результатом засвоєння учнями суспільно-цінних знань, умінь і навичок, збільшення їх обізнаності з історією та культурою свого та інших народів, а також розвитку пізнавальних здібностей і розширення сфери діяльності та спілкування.

У процесі набуття особою національної ідентичності спостерігається тенденція до зростання актуальності та значущості ідентифікації з нацією, збільшення кількості

усвідомлюваних націоінтегруючих ознак і підстав власної національної належності та зростання рівня їх суб'єктивної складності та глибини.

Почуття ідентичності все більшою мірою забарвлюється патріотичними почуттями, такими, як відчуття духовного зв'язку з країною та її народом, а також відчуття відповідальності за долю нації, що значною мірою наповнює та змістовно збагачує Я-образ особистості. Таким чином, протягом підліткового віку Я-образ особистості поступово набуває більшої складності та узагальненості.

Оскільки зміст когнітивного компоненту Я-образу особистості як представника національної спільноти складається із знань та уявлень про себе у відповідному контексті, то процес становлення національної ідентичності людини значною мірою залежить від формування в неї системи знань про національні феномени. Актуалізація потужного виховного потенціалу, закладеного у змісті навчальних предметів (таких, як історія, українське народознавство, етнопсихологія тощо), сприяє формуванню позитивної національної ідентичності молодого покоління. Активне оволодіння елементами матеріальної та духовної культури народу, знаннями про психологічні особливості типових представників власного етносу та поглиблення знань з історії свого народу зумовлює позитивні зрушення у національній самосвідомості молодих людей: національна ідентифікація набуває значно більшої актуальності, суттєво зростає міра ідентифікації з національною спільнотою, що призводить до відповідних змін у Я-образі особистості, структура якого поповнюється усвідомленням власної національної належності, усвідомленням єдності з українським народом.

Висновки. Стрижень будь-якої нації – національну свідомість – визначають як складну модернізовану систему духовних феноменів та їх утворень, які сформувалися у процесі розвитку нації і які відображають основні засади її буття. Таким чином, сприяння підвищенню рівня знань учнів щодо етнонаціональної сфери життєдіяльності людини створює умови для гармонійного розвитку їх національної самосвідомості, зокрема, для формування етнічної ідентичності у процесі становлення Я-образу. Процес усвідомлення людиною себе як представника певної національної спільноти, поступове набуття національної ідентичності особистістю розпочинається з раннього дитинства та здійснюється протягом певного періоду етнізації дитини в специфічному етнонаціональному середовищі.

Ключові слова: ідентичність, ідентифікація, «Я-концепція», етнічна ідентичність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гавлітіна Т.М., Дітлашок З.А., Дем'янюк Т.Д. Формування духовної культури особистості на основі засвоєння загальнолюдських і національних цінностей в позашкільному педагогічному процесі // Інформ. вісн. Наук.-досл. лабор. іннов. вих. технол. РДГУ. - Рівне: РДГУ, 2004. - Вісник 1. - 44 с.
2. Колодяжна А.В. Теоретичні проблеми вивчення самостворення особистості та його структурних компонентів. / А.В.Колодяжна // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України Актуальні проблеми психології: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія: зб.наук.праць / за ред. С. Д. Максименка. – К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – Том. 10. – Вип. 16. – 656с. – С. 246-255
3. Шевченко О.В. Становлення Я-образу особистості у процесі її національної ідентифікації // Проблеми загальної та педагогічної психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка. - К., 2003. - Т.V, ч. 5. - С. 323-329.